

המחתרת הסודית והסליק של חצור/רן

אור-נר

בתקופת המנדט הבריטי נאלצו אנשי היישוב להקים מערך שלם של סליקים בהם הוחזקו אמצעי לחימה לעת צרה. מצורכי השעה התהוותה תרבות שלמה של פעילות חשאית, שהמשיכה ללוות את מיטב אנשינו ושלומנו גם בשנים הראשונות של המדינה. מי שמרגיש מספיק מסוקרן, מוזמן לקרוא את הכתבה הבאה שתציג בפניכם מידע הקשור למערך הביטחוני הסודי שהוקם בחצור.

בחודש אוקטובר 1949 הוזמנה חבורה מקרב יוצאי הפלמ"ח, חברי מפ"ם, את חבריהם לכינוס ארצי, אבל שר הביטחון דאז, בן-גוריון אסר על יוצאי הפלמ"ח המשרתים בצה"ל לקחת בו חלק, בין היתר בשל מערכת היחסים העכורה שהייתה קיימת אז בין מפא"י למפ"ם. למרות זאת, החליטו רבים להמרות את הפקודה ובשם ערך הרעות וצו התנועה הגיעו לכנס. בן-גוריון זעם וביקש להעמיד לדין כול קצין מדרגת רב-סרן ולהורידו בדרגה. כימנו כתב את המשפט הקשה והדרמטי: "המעשה גרוע מאלטרנה". בעקבות האירועים פרשו מהצבא קצינים רבים (ביניהם יגאל אלון), שהציעו את שרותם למפלגה.

"... למרות הסודיות הרבה, המידור הקפדני והשתיקה הרועמת עד היום סביב הפרשה, נמצאו חברים שהסכימו לספר..."

חלק מהקצינים נשלחו לפוליטיקה ואילו חלק אחר ומצומצם ביותר, גיוס לעסוק בפעילות חשאית שהובילה לכך שכבר בשנת 1950, פעלו תאים חשואים של מפ"ם ובשרות

קרל-גוסטב ותחבושת אישית

ב-1967 כשהמדינה הפכה לממלכה והמצביאים צעדו בראש מורם בחוצות הערים החלטנו חברי ואני, לרדת למחתרת ולארגן לעצמנו סליק פרטי, לנוכח האפשרות שהלחימה על עצם קיומנו תתחדש.

טעונים בסיפורי גבורה מתקופת היישוב, יאשית המדינה והניצחון הסוחף של מלחמת ששת הימים, התחלנו ללקט תחמושת ואמצעי לחימה שהובאו על-ידי חיילי הקיבוץ. אירועי ה"שבת השחורה" בחצור יגור, היוו נר להנלינו כאשר תכנונו את המפרט הטכני ומיקומו של הסליק, והיום אני זוכן לגלות כי שכן באזור שבו נמצא מתחם האשפה בסמוך לבית משיחת דקל (או הייתה במקום חורשת עצי אורן). בין הפריטים החשובים שנאגרו בו היו: סרט פעולה של מא"ג, סכין של S.K. 47, מחסנית של עוזי, חלקים של ותת-מקלע קרל-גוסטב, כמה תחבושות אישיות וקופסת שימורים מתע"ח, שעד היום אני יודע מה הייתה ותכולה.

לפני שאספר מה עלה בגורלו של הסליק הפרטי, נזכור לראשית ימיה של המדינה, ליעקב חנו, ברנך רבינוב ואנשי הסוד של קיבוץ חצור.

המחתרת של מפ"ם

בשעה שטיפל במא"ז הקיבוץ. עדויות מקוטעות מספרות כי הצעקה כללה את המילים... **מצאנו סליק**... אבל עד היום אין בטחון בכך, מכיון שהצועק הושחק מידית על-ידי חבריו. הבעיה הייתה שהמא"ז עשה כבר את דרכו לעבר החורשה וכשיחזה שקיים באותו ערב עם ילדי אלומה, הוא ביקש שהסליקאים יחשפו את זהותם. חברי ואני התרגשנו וחששנו אפילו שיזמינו משטרה, אבל מתוך דבקות בערכים ואמונה צרופה בתרבות הסליק, נצרנו את סודנו עד עצם היום הזה.

"...הקפדנו שהפעילות סביב הסליק, שכללה ליטופי מחסניות ומזמוזי כדורים, תתבצע לעת דמדומים או בחשכה מוחלטת..."

באותם ימים עוד לא ידענו על סליק הקיבוץ, אבל ניתן לאמור כי עמדנו בדרישות הסף שעוצבו על-ידי חזן ורבינוב. ראשית בשל העובדה ששמרנו על חשאיות מוחלטת והקפדנו שהפעילות סביב הסליק, שכללה ליטופי מחסניות ומזמוזי כדורים, תתבצע לעת דמדומים או בחשכה מוחלטת, ושנית, תכנונו לשלב את אמצעי הלחימה הדלים שהוחזקו בראשותנו במערך ההגנה של הקיבוץ, במקרה של התקפה ערבית-סוביטי משולבת.

הסליק של הגדולים

על הסליק של חצור מדברים כבר שנים רבות, יזמים חרוצים אפילו הציעו חשיפות דרמטיות לעת אירועים משמעותיים בחיי הקיבוץ וחולבי הידיעות ההיסטוריות בינינו, מנסים מזה שנים לינוק כול פיסת אינפורמציה ביחס למיקום ולתכולתו המתכלה.

"למי שחושש לחלק את המידע המסווג ללא רשות וסמכות, אני מודיע באופן חגיגי

הביטחון, בממשל הצבאי, במשרד הביטחון ובצבא. למרות הסודיות הרבה, המידור הקפדני והשתיקה הרועמת עד היום סביב הפרשה, נמצאו חברים שהסכימו לספר כי המחתרת הוקמה בשל שתי סיבות עיקריות: הראשונה, בשל החשש שהימין בראשותו של מנחם בגין ישתלט בכוח על המדינה ויקים בה משטר פשיסטי, במקרה זה נועדו התאים לאסוף אינפורמציה מוקדמת כדי לסכל את ההשתלטות ולהיערך למאבק אפשרי כנגד "מזימת הימין הפשיסטי", והשניה, כהערכות לקראת האפשרות של מלחמה בין המערב "מחר" המלחמה "ל"עולם המחר" הסוציאליסטי. את הטיפול בפעילות החשאית נטל **יעקב חזן** ולידו פעל חבר בית-אלפא, **ברוך רבינוב** שהיה לפני כן מראשי ה"הגנה" ומבכירי משרד הביטחון.

ב-9 במאי 1950 אישרה הועדה הצבאית של מפ"ם, בראשה עמד רבינוב, את הסיכום המדהים:

1. על כול משק להפריד באופן קפדני בין הנשק שהומצא לו ע"י ה"הגנה" וצה"ל. והוא ברישום שירות החימוש של צה"ל, לבין נשק שנרכש על-ידי המשק במישרין ואינו ברישום הנ"ל.
2. את הנשק מהסוג השני אשר איננו ברשומות צה"ל יש להטמין בסליק מיוחד בהתאם לסידורי הסליק, על כל הוראות הסודות הכלולות בהן, גם ביחס לחברי המשק עצמו, אשר היו מחייבים ונהוגים בימי שלטון המנדט. **ידיעת עצם העניין ומקום המחבוא לא יוכל לחרוג מתפקיד של 3 אנשים...**

בהמשך לעדויות השונות, מסתבר כי לפחות בחמישים קיבוצים של השומר הצעיר, הוכן מחסן נשק חשאי שלא פעם הכיל כלי נשק ואמצעים רבים וטובים יותר מאלה שנמצאו במחסן החוקי.

גם בחצור היה סליק הקיים עד היום, אבל לגרסת חלק מהמעורבים בהקמתו, **הוא לא היה קשור למערך הסליקים של מפ"ם.**

המא"ז של חצור

לאחר הגשם הראשון של חודש אוקטובר שנת 1967, יצאו כמה ילדים מאלומה לחפש פטריות בחורשה שליד מתחם האשפה. באותם רגעים מעצבנים שבין בעיטה בפטריות הלבנות וחשיפת קדקודם החום של האורניות, נשמעה לפתע צעקה גרגשת שהרעידה את ידו החסונה של מוזיקנסקי ("רופא השיניים" של חצור)

כי מהלך החשיפה נעשה
בתיאום מלא עם רכז
הביטחון של התנועה
הקייבוצית."

עכשיו, הגיע הזמן לתת פומבי למידע הסודי
שהצטבר במשך השנים ולבקש מיודעי דבר
שעדין לא נחשפו לספר לנו את הידוע להם. למי
שחושש לחלק את המידע המסווג ללא רשות
וסמכות, אני מודיע באופן חגיגי כי מהלך
החשיפה נעשה בתיאום מלא עם רכז הביטחון של
התנועה הקייבוצית.

עד שנקבל את כל האינפורמציה
החסרה, אנסה לסכם את המידע המצוי בידנו.
עדויות מסוימות הצביעו על קיומו של סליק
באזור הנמצא מול שער הכניסה לקיבוץ, בימים
שעוד היו שם פרדסים. עדויות אחרות שללו
אפשרות זאת, והצביעו על כך שהסליק נמצא
באזור של באר הפרדס, בסמוך לקו המים, שמן
הסתם היה מקשה על מציאת המקום בעזרת
מגלה מוקשים.

בשיחה שקיימתי לפני כשבוע עם אדם
עתיר זכויות בקיבוץ, התבררו הפרטים
הבאים:

אמצעי הלחימה הועברו בשנת 1946 מראשון-
לציון לחצור (במהלך הנסיעה נתקע הרכב והנהג
זכה לסיוע מחיילים בריטיים). הסליק הראשון
הוקם ברפת ובשנת 1948 הוצא חלק ממנו
לשמשם של לוחמי חצור, בגזרת הקיבוץ
וביחידות השונות. באותה שנה הפך חלק מהנשק
ללגאלי, אבל חלק מסוים הוסלק לאחר המלחמה
בשנית. בשנות החמישים הועבר חלק מהנשק
למקום חדש, בו הוא נמצא קרוב לודאי עד עצם
היום הזה.

ומה באשר לתכולתו של הסליק ?
בעניין זה עשו הזמן והזיכרון את שלהם, אבל
יש מקום להנחה כי הוטמנו בו, בין היתר פצצות
ומטולי פיאט, שהוא האב-טיפוס של ה"בזוקה"
ה-R.P.G.

לחשוף או לא לחשוף?

היום אנו יודעים כי בשנת 1951
הופסקה בחשאי פעילותם של התאים
המחתרתיים של מפ"ם, לאחר שחזן קיבל פניה
מאיסר הראל, לטפל בנושא ולאחר שהתעורר
החשש כי הדברים יצאו משליטה.

רוב הסליקים שהיו בקיבוצים נחשפו
והנשק הועבר למחסני הנשק הרשמיים של
הקיבוצים. גם בחצור היו כלי נשק כאלה,
ש"הולבנו" במהלך השנים והפכו לחלק בלתי
נפרד מהמצאי החוקי הנמצא בראשותנו עד עצם
היום הזה.

סיפור המעשה מעלה כמה שאלות,
שלמרות ניסיונותיי נשארו ללא מענה.
השאלה הראשונה והמרכזית היא, האם ההחלטה
להשאיר נשק מוסלק בחצור לאחר קום המדינה
(מאי 1948), הייתה החלטה מקומית ללא שום
קשר למפ"ם (וכאמור ישנה הכחשה לאפשרות
זאת), או לחילופין, האם מי שקיבל הוראה
כזאת, אינו יכול או אינו מעוניין לספר על-כך.
השאלה השנייה היא, מה עמד מאחורי ההנחה
שיש להמשיך ולשמור נשק מוסלק בשעה
שלקיבוץ היה נשק חוקי, ולמדינה צבא וגופי
ביטחון לרוב.

ולסיום נקודה לחשיבה !

לפי הידוע, היה הסליק בנוי מחביות בהן אוכסנו
הפריטים השונים, וסביר להניח שהן התפוררו
במהלך השנים. ביום שבו נחפור, תיפתר אולי
השאלה מה הייתה תכולתו, אבל המסגרת החיה
והנושמת של הזיכרון ההיסטורי-ספקולטיבי,
הדמיון היצירתי והמסורת הסיפורית המתפתחת,
יהפכו לזיכרון יומיומי שישכח.

לכן אני ממליץ על השארתו של הסליק באדמה,
שינח שם על משכבו בשלום.